2015 YILI KURBAN HİZMETLERİNİN UYGULANMASINA DAİR TEBLİĞ

MADDE 1 – Bu Tebliğin amacı, 2015 Yılı Kurban Bayramı'nda ibadet maksadı ile kurban kesmek isteyenlerin kurbanlarını dinî hükümlere, sağlık şartlarına ve çevre temizliğine uygun olarak hayvana en az acı verecek şekilde kesmelerine veya vekâlet yoluyla kestirmelerine yardımcı olunması, kurban satış ve kesim yerlerinin belirlenmesi, kesim yapacak kişilerin eğitilmesi ve bu konulara ilişkin diğer hususlarla ilgili tedbirlerin alınmasıdır.

MADDE 2 – Bu Tebliğ, **633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun**un 7 nci maddesi, **Bakanlar Kurulu**nun 24/10/2001 tarihli ve 2001/3214 sayılı **Kurban Hizmetlerinin Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülmesine Dair Kararı** ve 18/8/2002 tarihli ve 24850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan **Kurban Hizmetlerinin Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülmesine Dair Yönetmeliğ**e dayanılarak çıkarılmıştır.

MADDE 3 – Bu Tebliğde geçen;

a) Başkanlık: Diyanet İşleri Başkanlığını,

b) DHYS: Din Hizmetleri Yönetim Sistemini,

c) Karar: **Kurban Hizmetlerinin Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararını,**

ç) KKKS: Koyun Keçi Kayıt Sistemini,

d) **Komisyon**: İllerde **vali** veya görevlendireceği bir **vali yardımcısının**, ilçelerde ise **kaymakamın** başkanlığında,

1- **Müftülük,**

2- İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü,

3- İl/İlçe Halk Sağlığı Müdürlüğü,

4- Gıda, Tarım ve **Hayvancılık İl/İlçe Müdürlüğü,**

5- Çevre ve **Şehircilik İl Müdürlüğü,**

6- Orman ve **Su İşleri İl Şube Müdürlüğü,**

7- Belediye ve

8- Türkiye Diyanet Vakfı temsilcisinden oluşan Kurban Hizmetleri Komisyonunu,

e) **Kurul**:

1- **Diyanet İşleri Başkanlığı**,

2- **İçişleri Bakanlığı**,

3- **Sağlık Bakanlığı**,

4- **Gıda, Tarım** ve **Hayvancılık Bakanlığı**,

5- **Çevre** ve **Şehircilik Bakanlığı,**

6- **Orman** ve **Su İşleri Bakanlığı** ve

7- **Türkiye Diyanet Vakfı temsilcileri**nden oluşan **Bakanlıklararası Kurban Hizmetleri Kurulu**nu,

f) **Türkvet**: İşletmelerin, yetiştiricilerin ve sığır cinsi hayvanların kimlik bilgilerinin kayıt altına alındığı veri tabanını,

g) Yönetim planı: Oluşacak kurban atığının miktarı, toplanması, taşınması, geri kazanılması ve bertaraf edilmesine ilişkin hususları içeren planı,

ğ) Yönetmelik: 18/8/2002 tarihli ve 24850 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kurban Hizmetlerinin Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülmesine Dair Yönetmeliği, ifade eder.

Komisyonların çalışmaları

MADDE 4 – Komisyonlar tarafından aşağıdaki çalışmalar yapılır:

a) Karar, Yönetmelik ve bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde 24 Eylül 2015 tarihinde idrak edilecek Kurban Bayramı münasebetiyle bütün komisyon üyeleri yükümlülüklerini yerine getirme noktasında gerekli tedbirleri alır.

b) Şehirlerde ihtiyacı karşılayacak sayıda ve büyüklükte kurban satış ve kesim yerleri ile adaklık kesim yerleri tesis edilir.

c) Kurban keseceklerin kurbanlarını toplu kesim yerlerinde kesmeleri için tedbirler alınır.

ç) Kurban hizmetlerinin kolaylaştırılması için kurbanlık hayvan satış ve kesim mekânları birbirine yakın yerlerde planlanır, çevresel riskleri en aza indirerek varsa atık yönetimi planlanmış alanlar seçilir.

d) Çevre kirliliğini önleyici tedbirlerin alınması bağlamında gerek duyulduğunda pazar yerleri kurban kesim yerine dönüştürülür.

e) Kurban satış ve kesim yerlerine ulaşımın kolay sağlanması için yerel yönetimlerce tedbirler alınır.

f) Kurban satış yerleri, çevre ve toplum sağlığını olumsuz etkileyecek durumlardan arındırılır.

g) Kurban satış yerleri etrafı branda ile çevrili, üstü kapalı ve insanların sosyal

ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanır.

ğ) Kesim yerleri genel sağlık şartlarına uygun, dezenfekte edilebilir, zemininde su biriktirmeyen, ışıklandırma ve havalandırması bulunan mekanlardan seçilir. Ayrıca insanların sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanır.

h) Kesim alanı ve çevresine evcil ya da sokak hayvanlarının girmesine engel olunacak şekilde önlemler alınmalıdır.

ı) Kesim yerlerinde kesilip parçalandıktan sonra etler hemen teslim edilmeli, bu sağlanamadığında gerekli soğuk saklama koşulları oluşturulmalıdır.

i) Kesim yerlerinden kaynaklanacak atık suların doğrudan alıcı ortama verilmesini engelleyici tedbirler alınır.

j) Kesim yerlerinde kesilen hayvanların deri ve sakatatlarının zayi olmadan amacına matuf bir şekilde değerlendirilmesi hususunda fiziksel veya diğer unsurlar doğrultusunda komisyonlarca gerekli tedbirler alınır.

k) Kesim yerlerinde deri ve sakatatların toplanacağı özel mekânlar oluşturulur.

l) İl ve ilçelerdeki kurban satış ve kesim yerlerinin açık adresleri, **DHYS** kurban satış ve kesim yeri kayıt sistemine 07 Eylül 2015 Pazartesi günü mesai bitimine kadar girilir.

m) Halk Eğitim Merkezlerinde “Kesim Elemanı Yetiştirme ve Geliştirme Kursları” düzenlenmesine devam edilerek bu kurslara kurbanlarını kendileri kesecek olanların da katılmaları teşvik edilir.

n) Şehir merkezlerine yakın köy ve beldelerde bulunan besi çiftlikleri gerekli şartları haiz kesim yeri tesis etmeleri konusunda teşvik edilir.

o) Özel sektör, kurban satış ve kesim yeri düzenleyerek kesim organizasyonu düzenlemesi hususunda teşvik edilir.

ö) Kesim yerlerinde komisyon üyesi kurum ve kuruluşlardan yeterli sayıda personel görevlendirilir ve bu personele tanıtıcı “Görevli Kimlik Kartı” ve “Kesim Elemanı Kimlik Kartı” düzenlenir. Söz konusu personelin ücretleri Kurban Komisyonu hesabından ödenir.

p) Bayram günlerinde trafikte oluşan yoğunluk dikkate alınarak özellikle kurban satış ve kesim yeri güzergâhında ulaşımı kolaylaştıracak tedbirler alınır.

r) Kesim yerlerinde kesimlerin daha düzenli yapılması, zaman kaybının ve karmaşanın önlenmesi için randevu sistemi uygulanır. Kesim işlemlerini bayramın ilk gününe sıkıştırmamak için, ikinci ve üçüncü güne indirimli ücret uygulaması yapılabilir.

s) “Vekâletle Kurban Kesim Organizasyonu” konusunda bilgilendirme yapılır.

ş) Kesim yerlerinde, kasaplık belgesi veya Kesim Elemanı Yetiştirme ve Geliştirme Kurslarından alınmış “Kurs Bitirme Belgesi” ve “Hijyen Eğitimi Belgesi” olanlar görevlendirilir.

t) Kurban satış yerleri bayramdan 15 gün önce hazır hale getirilir ve bu tarihten önce kurbanlık hayvan nakli başlatılmaz.

u) Satış ve kesim yerlerinde görüntü kirliliği oluşmaması için belediyeler tarafından gerekli tedbirler alınır.

ü) Kesim yerine götürülürken, araca bindirilirken, araçtan indirilirken ve kesilirken kurbanlık hayvanlara eziyet edenlere bu Tebliğin 18 inci maddesinde belirtilen cezalar uygulanır.

v) Kurban raporu ve Kurban İstatistikleri il müftülükleri tarafından **DHYS**’ye 06 Kasım 2015 Cuma günü mesai bitimine kadar girilir.

Bilgilendirme çalışmaları

MADDE 5 – Bilgilendirme konusunda aşağıdaki çalışmalar yapılır:

a) İl ve ilçelerde hazırlanan kurban satış ve kesim yerleri 14 Eylül 2015 Pazartesi gününden itibaren Kurul ve Komisyon üyesi kurum ve kuruluşların (özellikle valilik, kaymakamlık, müftülük ve belediyelerin) internet sitelerinde yayınlanır.

b) Kurban Rehberi ilgili kurum ve kuruluşların web sitelerinde bayram öncesi yayınlanır.

c) Kurban ibadetinin dini ve sosyal boyutları hususunda bilgilendirme yapılır.

ç) Başta kist hidatik, şarbon, bruselloz, tüberküloz gibi hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar olmak üzere toplum ve çevre sağlığı, etin usulüne uygun işlenmesi, pişirilmesi, tüketilmesi, sakatatların çöpe atılmaması, evcil ve yabani hayvanlara verilmemesi ve benzeri konularda vatandaşlarımız aydınlatılır.

d) Kurban kesen ve hayvanı yüzerek et taksimi yapan kimselerin etle temas eden uzuvlarında yara olmaması, bu durumda olanların kesim, yüzme ve et taksimi işini yapmaları zorunlu ise hijyenik eldiven kullanmaları, elde yara olduğu halde eldiven kullanmadan kesim işlemi yapılmışsa bu etlerin çok iyi pişirildikten sonra tüketilmesi hususu vatandaşlarımıza duyurulur.

e) Kurban olarak satın alınacak hayvanların sağlıklı, besili, veteriner sağlık raporu/hayvan pasaportu/nakil belgesi olan, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca belirlenen koruyucu aşıları yapılmış ve hayvan kimlik sistemine kayıtlı olanlardan seçilmesi, gebe ve damızlık değeri yüksek dişi hayvanların kurbanlık olarak kesilmesinin önlenmesi, kurban edilmesi uygun olan

hayvanlardan öncelikle erkek ve yaşını doldurmuş olanların tercih edilmesi gerektiği hatırlatılır.

f) Kurban olması dinen sakıncalı olan hayvanlar kurban satış yerlerine getirilemez. Buna bağlı olarak, “Kurban kesmekle yükümlü olan kimsenin bu ibadeti yerine getirmiş sayılması için kurbanlık hayvanda bazı niteliklerin bulunması şart koşulmuştur. Buna göre kurban; koyun, keçi, sığır, manda ve deveden olur. Bunların dışındaki hayvanlar kurban olarak kesilemezler. Kurban olabilmesi için, kurbanlık hayvanın deve için 5; sığır ve manda için 2; koyun ve keçi için 1 yaşını doldurması gerekir. Bunun yanında koyun semizlik ve gösteriş olarak bir yaşındakilerle aynı olursa altı ayını tamamladıktan sonra da kurban edilebilir. Kesilecek hayvanın kurban olmaya engel bir kusurunun bulunmaması gerekir.

Kurban edilecek hayvanın sağlıklı, düzgün, âzaları tamam, besili olması hem ibadetin gaye ve mahiyetine hem de sağlık kurallarına uygun düşer.

Kötürüm derecesinde hasta, zayıf ve düşkün, bazı âzaları eksik meselâ bir veya iki gözü kör, kulakları ve boynuzları kökünden kesilmiş, dili kesik, dişlerinin tamamı veya çoğu dökülmüş, kuyruğu ve memesi kesik hayvanlar kurban olmaz.

Acak hayvanın doğuştan boynuzsuz, şaşı, topal ve deli, biraz hasta, bir kulağı delinmiş veya yırtılmış olmasında kurban açısından bir sakınca yoktur.

Koyunun daha semiz ve lezzetli olması maksadıyla doğduğunda kuyruğunun kısmen veya tamamen kesilmesi kusur sayılmaz” bilgisi çerçevesinde aydınlatma yapılır.

g) Ticaret Borsalarında olduğu gibi canlı hayvan alım ve satımlarında tokluk firesi düşülmesi konusunda satıcılar ve vatandaşlarımız mutat usullerle bilgilendirilir.

ğ) Anadolu’da hayvanlarda görülen şap hastalığının, Trakya bölgesine geçişini önlemek üzere Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca alınan tedbirler uyarınca, Kurban Bayramı münasebetiyle İstanbul’un Avrupa yakası dâhil olmak üzere Trakya bölgesine kurbanlık hayvan sevkinin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nca yayımlanan 2010/7 ve 2010/13 sayılı Trakya’ya Yapılacak Canlı Hayvan Sevkleri Genelgelerinde belirlenen kriterler çerçevesinde yapılacağı ve Avrupa yakası dâhil İstanbul’a 09 Eylül 2015 tarihinden itibaren kurbanlık hayvan sevki yapılabileceği konusunda vatandaşlarımız aydınlatılır.

h) Ek-1 ve Ek-2 formları cami ilan panoları ile kurban satış ve kesim yerlerine asılmak suretiyle ilgililer bilgilendirilir. Söz konusu bilgilendirme vekâletle kesim organizasyonu yapan kişi, dernek ve vakıflarla özel mülkünde kurban satışı ve kesimi yapan üreticilere de yapılır.

Salgın hastalıklar açısından dikkat edilecek hususlar

MADDE 6 – Hayvanların pazarlarda ve özellikle satılmayanların geri dönüşlerinde herhangi bir risk taşımaması için, sevk öncesi Yurtiçi Veteriner Sağlık Raporlarının düzenlenmesinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 2015/04 sayılı Hayvan Hastalıkları ile Mücadele ve Hayvan Hareketleri Kontrolü Genelgesi ve koruyucu aşılamalara ilişkin talimat hükümlerine göre hareket edilecek olup özellikle şap hastalığı yönünden aşı ve bağışıklık sürelerine dikkat edilir. Kurban satış yerlerine girişlerde bu belgeler mutlaka kontrol edilir.

Kurbanlık hayvan yetiştiren işletmelerdeki büyükbaş ve küçükbaş hayvanların salgın hastalıklar yönünden kontrol edilmesi sağlanır. Hayvan pazarı, borsa, geçici hayvan satış ve kesim yerlerinin resmi ve belediye veteriner hekimlerince yapılan kontrol ve denetimleri sıklaştırılır.

Veteriner Sağlık Raporu düzenlenmeden önce resmi veteriner hekimlerce kurbanlık hayvanların sağlık kontrolü yapılarak sadece sağlıklı hayvanların sevklerine müsaade edilir, satılmayan hayvanların geri dönüşlerinde veteriner sağlık raporu alınması hususunda yetiştiriciler bilgilendirilir. Bulaşıcı hastalığa yakalanmış veya hastalıktan şüpheli hayvanlara 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelik ve talimatların ilgili hükümlerine göre işlem yapılır.

Büyükbaş hayvan sevklerinde şap aşısı yaptırmış olma şartı aranır. Sığır cinsi hayvanların şap hastalığına karşı aşılanıp aşılanmadığı kayıtlar ve aşılama makbuzları ile kontrol edilerek, veteriner sağlık raporunun ilgili bölümüne şap aşısının yapıldığı tarih, aşının seri numarası, aşılama-serumlama makbuzunun tarihi ve seri numarası yazılır.

Sevk öncesinde hayvanların klinik muayenesi yapılır, muayenede şap hastalığı varlığı ya da şüphesi bulunmaması, sevk oldukları ve sevk edilecekleri yerin şap hastalığı şüphesi ya da mihrakı nedeniyle oluşturulmuş koruma ve gözetim bölgesi olmaması durumunda, hayvanların sevkine müsaade edilir.

Hayvan pazarı, borsa ve geçici hayvan satış yerlerinde hastalık bulaştırma riskinin ortadan kaldırılması için, hayvanların ilk çıkış yerlerinde veteriner sağlık raporu düzenlenirken, uygulanan koruyucu aşılama ve bağışıklık süreleri dikkate alınır ve satış yerlerine girişlerde de bu bilgiler kontrol edilir.

Kurbanlık olarak sevk edilecek koyun ve keçi türü hayvanların hayatları boyunca en az bir kez PPR aşısı ile aşılanmış olmaları gerekmektedir. PPR aşı uygulamaları üzerinden 15 gün geçmeyen küçükbaş hayvanların nakillerine yeterli koruma oluşmaması nedeniyle izin verilmez. Kurbanlık olarak sevk edilecek koyun ve keçi türü hayvanların sevklerinde şap aşısı yaptırmış olma şartı aranmaz.

Trakya'daki iller ile İstanbul ili Avrupa yakasına, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 2010/7 ve 2010/13 sayılı Trakya'ya Yapılacak Canlı Hayvan Sevkleri Genelgeleri kapsamında uygun şartları taşıyan kurbanlık hayvanların sevklerine 09/09/2015 tarihinden itibaren başlanacak olup bu tarihten önce kesinlikle sevk işlemi yapılmaz.

İstanbul ili Anadolu yakasına kurbanlık hayvan sevkleri de 09/09/2015 tarihinde başlayacak olup, bu tarihten önce sevk işlemleri yapılmayacaktır.

Hayvan pazarı, borsa, geçici hayvan satış merkezi, kesim yerleri ile nakil araçlarının temizlik ve dezenfeksiyonu aksatılmaz. Görevlilerce dezenfeksiyon kayıtları tutulur ve kontrollerde gösterilir.

Hayvan nakil araçlarında kullanılmak üzere hayvan pazarı, borsa ve hayvan satış yerlerinde temiz altlık bulundurulur. Nakil sonrasında araçlarda bulunan altlık ve gübreler şap hastalığını bulaştırma riskinin yok edilmesi açısından güvenli bir şekilde imha edilir. Bunların gübre olarak arazide kullanılmasına izin verilmez.

Kurbanlık hayvan sevkleri ile ilgili alınacak önlemler

MADDE 7 – İller arası sevk edilecek kurbanlık hayvanlar için **Türkvet** ve **KKKS** üzerinden tanzim edilen veteriner sağlık raporu düzenlenmeden önce usulüne uygun bastırılmayan, silintili ve okunaksız olan pasaportlar/nakil belgeleri işleme konulmaz.

İller arası sevki talep edilen fakat küpelenerek tanımlanmamış, veri tabanına kaydedilmemiş, yanlarında pasaportları/nakil belgeleri bulunmayan hayvanların sevklerine izin verilmez.

Kurbanlık hayvanlar için veteriner sağlık raporu düzenlenmeden önce kulak küpe numaraları Türkvet ve KKKS'den mutlaka kontrol edilerek hayvanların veri tabanındaki bilgileriyle uyum gösterip göstermediği kontrol edilir.

Veteriner sağlık raporunun kayıt sistemi üzerinden düzenlenememesi halinde matbu veteriner sağlık raporu kullanılır, bu durumda kulak küpesi ve pasaportu bulunan sığır cinsi hayvanların veteriner sağlık raporunun ilgili hanesine kulak küpe numaraları yazılır, gerektiğinde kulak küpe numaraları mühürlü ve imzalı olarak ayrı bir kâğıda listelenerek veteriner sağlık raporuna iliştirilir ve veteriner sağlık raporunun üzerine "Kurbanlık" ibaresi yazılır.

Koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpelerinin yazılı olduğu nakil belgesi resmi veteriner hekim tarafından kaşelenip imzalanarak veteriner sağlık raporuna eklenir. Sevk raporu üzerine "Kurbanlık" ibaresi yazılır.

Türkvet ve **KKKS** veri tabanlarında geçici kurbanlık hayvan satış yeri için her ilçeye bir işletme numarası tahsisi yapılmıştır. Kurbanlık olarak veteriner sağlık raporu verilen sığır cinsi hayvanlar ile koyun ve keçi türü hayvanların,

gideceği il/ilçenin geçici kurbanlık hayvan satış yerlerine veri tabanında nakilleri yapılır. (Örn. Ankara ili Çankaya ilçesi için geçici kurbanlık hayvan satış yeri işletme numarası TR068888800023 olarak belirlenmiştir.) Hareketin tamamlanması için varış işletmesinin bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğü tarafından veteriner sağlık raporu/pasaport/nakil belgesi kontrol edildikten sonra uygun olanlar için varış hareketi onaylanır.

Türkvet ve **KKKS** veri tabanında nakli yapılan kurbanlık hayvanların veteriner sağlık raporuna "Türkvet/KKKS'de nakilleri yapılmıştır" ibaresi mutlaka yazılır.

Kurbanlık hayvanlar, yurtiçi veteriner sağlık raporu düzenlenmeden önce, Kırım Kongo Kanamalı Ateşi Hastalığının taşıyıcısı olan keneler yönünden; özellikle hastalığın görüldüğü il ve ilçelerde dikkatli bir şekilde muayene edildikten sonra sevk edilir.

Kurbanlık hayvanların yüklenmesi, taşınması ve boşaltılması ile ilgili hususlar

MADDE 8 – Nakil araçları hayvanların güvenli bir biçimde sevklerini sağlamak amacıyla, üzerleri hava şartlarına uygun ve hayvanlara yeterli hava sağlayacak şekilde kapatılır. Ayrıca kapaklar sağlam ve hayvanların atlama ve kaçmalarını engelleyecek şekilde olur.

Nakil araçlarına dışarıdan görülecek şekilde, hayvan nakledildiğini belirten levhalar asılır.

Araçlarda hayvanların hacimlerine ve planlanan yolculuğa uygun yeterli alan ve yükseklik olması sağlanır. Araçların yükleme yapılmadan önce temizlik ve dezenfeksiyonu yapılır, aracın taban döşemeleri üzerine en az 2 cm kalınlığında yataklık, sap, saman, talaş ve benzeri maddeler serilir.

Hayvanların nakil vasıtalarına aşırı yüklenmelerine, nakliye sırasında yaralanma veya gereksiz yere acı çekmelerine neden olabilecek nakil vasıtaları ile sevklerine izin verilmez.

Hayvanların nakliyesinin uzun sürmesi durumunda (8 saatten fazla), uygun aralıklarla hayvanlara yem ve su verilmesi ve dinlendirilmesi konularında nakliyeci ve hayvan sahibine bilgi verilir, nakil araçlarının yem ve su yönünden tedarikli olup olmadıkları, ilk yardım çantası ile yeteri miktarda urgan, yular bulundurup bulundurmadıkları kontrol edilir. Nakilde hayvan refahı kurallarına uyulur.

Kurbanlık hayvanların sevkleri sırasında yapılacak kontroller

MADDE 9 – Kurban bayramı öncesinde **kurbanlık hayvanların sevklerinin kontrol** ve **denetimi** açısından **İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü, Jandarma Komutanlığı** ve **Belediye Zabıtası** ile sıkı işbirliği ve koordinasyon sağlanarak, kaçak hayvan hareketlerine karşı düzenlenen yol kontrol ve

denetimlerinin sayısı artırılır.

Özellikle İstanbul (Kavacık ve Çamlıca Hayvan Sevk Kontrol Noktaları, Çatalca ve Paşaköy yol kenarı denetim istasyonu), Çanakkale (Lapseki Merkez İskelesi), Bolu, Sivas (Merkez 1. Organize San.), Tokat (Niksar), Gaziantep (Nizip, Nurdağı Devlet Yolu Yeşilce Mevkii), Ankara (Gölbaşı, Ankara-Konya Karayolu 29. km., Kazan, Ankara-İstanbul Karayolu 33. km., İmrendi Mah., Eskişehir Yolu, Ankara-Eskişehir Karayolu 32. km. Temelli Mevkii, Elmadağ Girişi, Ankara-Samsun Karayolu 41. km), Konya (Konya-Ankara Karayolu Kayacık Mevkii, Kulu Kavşağı), Adana (Pozantı, Tarsus-Pozantı Otoyolu, Çamalan Park Sahası, Pozantı ve Tarsus istikametleri), Malatya, Kayseri (Boğazköprü, Kayseri-Ankara Karayolu, Kocasinan ilçesi, Bey değirmeni Köyü Mevkii, Pınarbaşı), Antalya (Antalya Burdur Karayolu, Kepez Ferrokrom Mevkii), Zonguldak (Karadeniz Ereğli- Alaplı Karayolu, Göktepe köyü, Alaplı, Zonguldak), Balıkesir (Balıkesir-Susurluk Karayolu, Bursa-Balıkesir İl Sınırı, Ayşebacı Köprülü Kavşağı Mevkii), Şanlıurfa (Merkez Koçören Köyü, Karayolları 91. Şube Şefliği Plent Sahası), Erzurum (Aşkale-Erzurum Karayolu,Çiğdemli Köyü), İzmir (İzmir-Turgutlu Devlet Yolu, 17. km., Ansızca Köyü, Söğütçük Mevkii), Manisa (Akhisar-Manisa Karayolu, 42. km. Güzelköy), Samsun (Samsun- Ankara Karayolu 14. km, Yeşilkent Beldesi, Toybelen Mh. ve Samsun-Ordu Karayolu 19. km., Çınarlık Beldesi, Çarşamba), Artvin (Çamlıköy-Hopa), Bitlis (Tatvan), Kahramanmaraş (Pazarcık), Afyonkarahisar, Eskişehir (Sivrihisar), Hatay (Dörtyol)’da güvenlik güçleriyle gerekli koordinasyon sağlanarak daha etkin denetim ve kontrol yapılacaktır. İhtiyaç duyulması halinde Kurban Hizmetleri Komisyonu Kararı ile yeni denetim noktaları belirlenir.

Yol kontrol ve denetimleri sırasında yaralanma veya gereksiz yere acı çekmelerine neden olabilecek şekilde aşırı olarak yüklenmiş hayvanlar ile hasta hayvanların bulunduğu tespit edilirse bu araçlar sevkten alıkonur, hayvanların sağlık ve refahı yönünden gerekli tedbirler alınır.

Kurbanlık hayvan satış yerlerine yönelik alınacak önlemler

MADDE 10 – Hayvancılık işletmelerinden doğrudan yapılan satışlar hariç kurbanlık hayvanlar; hayvan pazarı, canlı hayvan borsası, hayvan park ve panayırlarının yanı sıra komisyonlarca alınan kararlar doğrultusunda belirlenen kurban satış yerlerinde ve özel kurban kesimi yapılacak işletmelerde alınıp satılır. Önceden belirlenen yerlerin dışında kurbanlık hayvan alım ve satımlarına müsaade edilmez. Bu konuda yetiştiriciler ve satıcılara komisyonlarca bilgilendirme yapılır.

Kurban satış yerlerine getirilen hayvanların il içi hareketlerinde pasaport/nakil belgesi, iller arası hareketlerinde ise veteriner sağlık raporları, pasaport/nakil belgeleri kontrol edilerek, belgeleri tam olanların girişine izin verilir. Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliğine ve Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliğine

göre küpelenmemiş ve kayıt altına alınmamış hayvanların kurban satış yerlerine girişlerine müsaade edilmez.

Kurban satış yerlerine bu Tebliğin 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde belirtilen hususlara uymayan ayrıca küpesiz ve belgesiz hayvan girişleri önlenir.

Kurban satış yerlerinde komisyonlarca belirlenecek yeterli sayıda resmi/belediye/serbest **veteriner hekim, belediye zabıtası** ile **din görevlileri**nden oluşan "**kurban kontro**l ve **denetim birimi**" kurulacaktır. Bu birimde görev yapacak serbest veteriner hekimler, Veteriner Hekim Odaları ile işbirliği yapılarak belirlenir.

Kurban satış yerleri belediyelerce her gün sabah ve akşam temizlenir, ayrıca etkin dezenfektan maddeler kullanılarak dezenfekte edilir.

Kurban satış yerlerinde değişik bölgelerden hayvanlar bir araya gelmekte, satılamayan hayvanların geri dönüşlerinde hastalık bulaştırma riski bulunmaktadır. Bu sebeple satış yerlerine gelen hayvanlar giriş ve çıkışlarda bulaşıcı hastalıklar yönünden kontrol edilerek hastalıklı hayvanların nakline izin verilmez.

Kurbanlık hayvanların kesiminde ve kesim yerlerinde dikkat edilecek hususlar

MADDE 11 – Kurbanlık hayvanlar, belediyelerden çalışma izni almış kesimhane ile Komisyonların belirlediği kesim yerlerinde kasaplık belgesi veya Kesim Elemanı Yetiştirme ve Geliştirme Kurslarından alınmış "Kurs Bitirme Belgesi" olanlar tarafından; köylerde ve belirlenmiş kesim yeri bulunmayan yerlerde ise -cadde, sokak ve parka bakmamak kaydıyla kendi bahçelerinde usulüne uygun olarak ve çevreye zarar vermeyecek şekilde- ehil kişilerce kesilir.

Cadde, sokak ve park gibi kamusal alanlarda kurbanlık hayvan kesimleri yapılamaz.

Kesim yerleri; resmi ve belediye veteriner hekimleri, belediye zabıta ekipleri ile din görevlileri işbirliğinde etkin olarak denetlenir ve kontrol edilir.

Kesim yerlerindeki atıkların, kan ve diğer organların herhangi bir çevre kirliliğine sebep olmalarının engellenmesi için gerekli önlemler alınır.

Kesilen hayvanlara ait hastalıklı organlar, kesim sırasında oluşan atıklar, kist hidatik riskine karşı karaciğerler ve akciğerler kesinlikle evcil ve yabani hayvanlara verilmez. Hayvanların çıkaramayacağı derinlikte çukurlara gömülerek bertaraf edilir.

Belediye ve köy muhtarlarınca çevre ve toplum sağlığı dikkate alınarak temizlik yaptırılır.

Kulak küpe ve pasaportların toplanması ve kayıtlarının silinmesi

MADDE 12 – Kurban satış yerlerinde sığır cinsi hayvan satışlarında, kesilen hayvanların kayıtlardan düşülmesi maksadı ile satıcı, hayvan pasaportlarının ilgili kısımlarını bu hayvanların kurbanlık olarak satıldığını belirterek **yedi gün içinde en yakın İl/İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne teslim eder.**

Kesimhanelerde kesilen kurbanlık sığır cinsi hayvanların kulak küpeleri Sığır Cinsi Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliğinin ilgili hükümleri çerçevesinde biriktirilerek Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslar gereğince imha edilir, kesilen sığır cinsi hayvanların veri tabanından düşümleri yapılır, hayvan pasaportları **en yakın İl/İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne kesim tarihlerinden itibaren yedi gün içinde teslim edilir**.

Kesimhanelerde kesilen kurbanlık koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpeleri Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliğinin ilgili hükümleri çerçevesinde biriktirilerek Bakanlıkça belirlenen usul ve esaslar gereğince bulundukları yerin il/ilçe müdürlüğünün kontrolünde imha edilir ve koyun keçi türü hayvanların veri tabanından düşümleri yapılır.

Komisyonun belirlediği yerler dışında ve köylerde kesilecek kurbanlık sığır cinsi hayvanların kulak küpeleri ve pasaportlarının, koyun ve keçi türü hayvanların kulak küpelerinin toplanarak veri tabanından düşümlerinin sağlanabilmesi yönünden İl/İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, kendi yetki ve sorumluluk sahalarındaki mahalle ve köy muhtarları ile bir bilgilendirme toplantısı düzenler ve bu konuda muhtarlara yazılı tebligat yapılır.

İl/İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerince kendilerine teslim edilen kulak küpeleri, pasaportları ve kulak küpe numaralarının listesine istinaden kurbanlık olarak kesilen hayvanların bilgisayar destekli veri tabanından kayıt düşümleri yapılır.

Çevre kirliliğine karşı önleyici tedbirler

MADDE 13 – Büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer yerlerde belediyeler tarafından Karar, Yönetmelik, Tebliğ, Kurul kararları ve 2872 sayılı Çevre Kanununun ilgili maddelerinin uygulanmasını sağlamak maksadıyla, bu Tebliğin 14 üncü maddesinde belirtilen hükümler çerçevesinde kurban satış ve kesim yerlerinde çevre kirliliğini önleyici tedbirleri de içeren bir yönetim planı hazırlanarak Komisyona sunulur ve uygulanır.

Kurban satışı ve kesimi yapılacak yerlerin fiziksel özellikleri ve uyulması gereken kurallar

MADDE 14 – Su, elektrik, kanalizasyon veya foseptik çukuru vb. alt yapısı olan yerler hazırlanır.

Kesim yerinin tabanı beton, beton asfalt ve benzeri sızdırmaz malzemeden olur.

Kesim yeri için, tazyikli suyla yıkama imkânına sahip, zeminde gerekli ızgara sistemi bulunan mekânlar seçilir, atık sular çevreye bırakılmaz, yeterli miktarda aydınlatma ve havalandırma sağlanır.

Hayvan dışkıları vb. atıklar sızdırmaz, dayanıklı, yüksek yoğunluklu polietilen siyah torbalara 2/3 oranında konulur, gerektiğinde ikinci torba kullanılır, ağzı iyice bağlanır ve sızdırmaz kapalı özel atık taşıma kamyonları ile belediye tarafından düzenli olarak bertaraf edilir.

Belediyeler bayram öncesi ve süresince satış yerlerinde, bayram süresince kesim yerlerinde temizlik ve denetim birimlerinden yeterli sayıda eleman bulundurur.

Satış noktalarında hayvan atıkları dışındaki atıklar da aynı şekilde biriktirilerek en kısa sürede belediyelerce düzenli olarak bertaraf edilmek üzere alınır.

Kurban satış ve kesim yerlerinde ilçe belediyeleri yeterli miktarda atık taşıma araçları ve konteyner bulundurur.

Belediyeler, atık konteynerleri dolmadan ve toplanan atıkları sıkıştırmadan bertaraf alanına ulaştırır.

Belediyeler kurban satış ve kesim yerlerinde hayvanları tartmak için kantar bulundurur.

Mevcut hayvan pazarları ve borsaların dışında Komisyonlarca şehrin nüfus yoğunluğu dikkate alınarak şehirlerin ana girişlerinde ve uygun diğer alanlarda kurbanlık hayvan satış yerleri belirlenir. Hayvanların şehir merkezlerine girişlerine ve bu satış yerlerinin dışında diğer yerlerde satışına müsaade edilmez.

Kurbanlık hayvan satış ve kesim yerlerinde, su, tuvalet, kapalı oturma yeri ve benzeri sosyal ihtiyaçların karşılanacağı yerler ile hayvanların taşındıkları araçlara bindirilmesine ve araçlardan indirilmesine uygun rampalar yapılır.

Hayvanlar, zemini temiz ve kuru, etrafı ve üstü kapalı mahallerde, büyükbaş hayvanlar uzun ipli yular ile muhafaza edilir ve nakilleri sırasında yeteri kadar tecrübeli eleman bulundurulur.

Satış yerlerinin temizlenmesi ve atıkların alınması belediyelerce her gün yapılır.

Mevcut kesimhaneler dışında komisyonlarca şehrin nüfus yoğunluğu dikkate

alınarak kurban kesim yerleri ve bunların kapasiteleri belirlenir.

Kullanılacak tüm makine ve ekipman ile çalışanların temizlik ve dezenfeksiyonu yaptırılır. Yeterli miktar ve basınçta ve içilebilir nitelikte kullanma suyu bulundurulur.

(Biriken gübre, çöp ve sakatat ile diğer atıklar çevreye zarar vermeyecek şekilde üstü kapalı bir mahalde toplanır ve daha sonra hijyenik şartlara uygun olarak izale, bertaraf ve tahliyesi sağlanır. Kesim sonrası ortaya çıkan kan, tank veya benzeri sızdırmaz bir yerde toplanır ve uygun bir şekilde bertaraf edilir. Gübre birikimi için özel bir yer ayrılır. Hastalıklı organlar ile karkaslar en az iki metre derinliğinde çukurlara gömülüp üzeri kireçle örtülür veya uygun bir yerde yakılarak imha edilir. İmha işleminin, yakma suretiyle yapılması durumunda ilgili mevzuat hükümlerine uyulur.

Etrafı kapatılmış özel mülk veya bahçesinde kurban keseceklerin uyması gereken kurallar

MADDE 15 – Kesim yeri beton, beton asfalt vb. sızdırmaz malzemeden olur, çıkan kanın toprağa dağılmasını önlemek üzere hemen toprakla kapatılır, gerektiğinde kireçlenir.

Kurbandan çıkan kullanılmayacak olan işkembe ve diğer benzeri atıklar sızdırmaz, dayanıklı yüksek yoğunluklu polietilen siyah torbalara 2/3 oranında konulur, gerektiğinde ikinci torba kullanılır, ağzı iyice kapatılıp bağlanır ve bayram süresince düzenli olarak hizmet verecek olan belediye temizlik ekiplerine teslim edilir. Bu hizmetlerin verilmediği yerlerde bahsedilen atıklar ve var ise hastalıklı bölümler kesim yapanlar tarafından en az iki metre derinliğinde çukura gömülür.

Kesim sonunda kesim mahalli kanlı ve kirlenmiş bir durumda bırakılmaz, kan izi kalmayacak şekilde temizlenir, gerektiğinde kireçlenir.

Kurban derilerinin taşınması esnasında kan sızmalarına ve çevre kirliliğine neden olunmaması yönünde tedbir alınır.

Büyükşehir Belediyelerinin ve Belediyelerin yükümlülükleri

MADDE 16 – Bayram öncesi kurbanlık hayvan satışı süresince ve bayram süresince belediyeler, kurban hayvan satış ve toplu kurban kesimi yapılacak yerlerde bu Tebliğin 14 üncü maddesinde belirtilen çevre kirliliğine neden olunmaması için dikkat edilmesi gereken hususlar ve denetim esaslarına ilişkin hazırlanan bu Tebliğin 13 üncü maddesinde belirtilen yönetim planı çerçevesinde yeterli sayıda temizlik ekiplerini, araçlarıyla birlikte düzenli olarak çalışır halde tutarlar. Bayram süresince temizlik elemanı ve atık toplama aracı sayısı arttırılır.

Satış ve kesim yerlerinden kaçan büyükbaş hayvanların yakalanması için yakalama ekipleri oluşturulur.

Denetim işlemleri

MADDE 17 – Kurban hizmetlerinin denetlenmesi **Kurul** ve **Komisyon üyesi kurum** ve **kuruluşlar** ile **kolluk kuvvetleri**nce yapılır.

Bayram öncesi ve bayram süresince il/ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyelerinin zabıta birimlerince aralıksız denetim yapılır.

Kurbanlık hayvanların yüklenmesi ve sevkleri sırasında ve ayrıca hayvan kesimi/satışı yapılan yerlerde, Komisyon üyesi kurum ve kuruluşlar ile kolluk kuvvetlerince Ek-3'teki kontrol listesi kapsamında denetimler gerçekleştirir, yapılan denetimlere ait kontrol listeleri dosyasında muhafaza edilir.

Cezai hükümler

MADDE 18 – Karar, Yönetmelik, Tebliğ, Kurul ve **Komisyon Kararlarına aykırı hareket edenler** hakkında aşağıdaki cezai işlemler uygulanır:

a) Kurban satış ve kesim yerlerinde; Karar, Yönetmelik, Tebliğ, Kurul, Komisyon Kararları ve 2872 sayılı Çevre Kanunu hükümleri kapsamında çevre kirliliğinin önlenmesi için dikkat edilmesi gereken hususlar ve denetim esaslarına ilişkin hazırlanan yönetim planı çerçevesinde denetim yapılır. 2872 sayılı Çevre Kanununun 8 inci maddesinde yer alan hususlara aykırı hareket edenlerden;

1) Park, bahçe, cadde, sokak, bina önleri, meydan gibi umuma açık ve kurban satış ile kesimine uygun olmayan yerlerde bu tür faaliyetlerde bulunanlara Çevre Kanunu 20 nci maddesinin (s) bendi gereğince,

2) Kesim yerlerinde gerekli yasaklara uymayan ve önlem almadan kurban atıklarını toprağa veren tesislere ise Çevre Kanunu 20 nci maddesinin (j) bendi gereğince

cezai işlem aynı Kanunun 24 üncü maddesi kapsamında uygulanır.

b) Cadde, sokak ve parkları kurban kesim yeri olarak kullananlar ile kurban kesiminden sonra kan, atık ve iç organları sokak, cadde ve parklarda bırakanlara, yetkili birimlerce gerekli yasal yaptırımlar uygulanır.

c) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasına göre; satılırken, hayvanların sağlıklarının iyi, barındırıldıkları yerin temiz ve sağlık şartlarına uygun olması zorunludur. Bu hükümlere aykırı hareket edenlere **hayvan başına 1.673 TL idari para cezası uygulanır**.

ç) 5199 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasına göre; hayvanların kesilmesi; dinî kuralların gerektirdiği özel koşullar dikkate alınarak hayvanı korkutmadan, ürkütmeden, en az acı verecek şekilde, hijyenik kurallara uyularak ve usulüne uygun olarak bir anda yapılır.

Hayvanların kesiminin ehliyetli kişilerce yapılması sağlanır. Bu hükümlere

aykırı hareket edenlere **hayvan başına 1.002 TL idari para cezası uygulanır**.

d) 5199 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin ikinci fıkrasına göre yürürlüğe konulan; Kurban Hizmetlerinin Diyanet İşleri Başkanlığınca Yürütülmesine Dair Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edenlere **hayvan başına 2.511 TL idari para cezası uygulanır.**

e) 5199 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre; hayvanlara kasıtlı olarak kötü davranmak, acımasız ve zalimce işlem yapmak, dövmek, aç ve susuz bırakmak, aşırı soğuğa ve sıcağa maruz bırakmak, bakımlarını ihmal etmek, fiziksel ve psikolojik acı çektirmek yasak olup bu hükme aykırı davrananlara **499 TL idari para cezası uygulanır**.

f) 5199 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendine göre; kesin olarak öldüğü anlaşılmadan hayvanların vücutlarına müdahalede bulunmak yasak olup bu hükme aykırı davrananlara **499 TL para cezası uygulanır.**

(2) Birinci fıkrada yer alan cezai işlemler İçişleri Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlıklarının ilgili birimleri ile belediyelerce uygulanır.

Koordinasyon sağlanacak kurum ve kuruluşlar

MADDE 19 – Koordinasyon sağlanacak kurum ve **kuruluşlar** aşağıda gösterilmiştir;

a) Diyanet İşleri Başkanlığı,

b) İçişleri Bakanlığı,

c) Milli Eğitim Bakanlığı,

ç) Sağlık Bakanlığı,

d) Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,

e) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,

f) Orman ve Su İşleri Bakanlığı,

g) Belediyeler,

ğ) TRT Genel Müdürlüğü,

h) Türkiye Diyanet Vakfı,

ı) Özel Radyo ve Televizyon Kuruluşları,

i) Ticaret Borsaları,

j) Türk Veteriner Hekimleri Birliği,

k) Kasaplar Odası,

l) Et ve Süt Kurumu.

Diğer hususlar

MADDE 20 – Komisyonlar tarafından düzenlenecek eğitim kurslarına komisyon üyesi kurum ve kuruluşlar tarafından gerekli destek sağlanır.

Komisyonlarca gerekli görülen il ve ilçelerde Kurban Bayramı öncesinde ve süresince İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlerinin sorumluluğunda ve Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürlerinin koordinasyonunda yeterli sayıda araç ile nöbetçi veteriner hekim görevlendirilir. Satılamayan hayvanların geri dönüşlerinde veteriner sağlık raporu düzenlenebilmesi amacıyla il/ilçe müdürlüklerince yeterli sayıda veteriner hekim görevlendirilir.

Bu Tebliğde Hayvan Hareketlerinde Uyulacak Esaslar bölümünde yer alan hususların yerine getirilmesi ve ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla gerekli işbirliği ve koordinasyonun sağlanması yönünden il ve ilçelerde Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonları acilen toplanır ve Tebliğ hükümlerinin işlerliğini artırmak yönünden gerekli karar ve önlemler alınır.

Belediyeler, halk sağlığı müdürlükleri ve toplum sağlığı merkezleri tarafından kurban kesim günlerinde kesim yerlerinden gelecek çağrılara seri bir şekilde ulaşılabilmesi için gerekli tedbirler alınır ve bu hususta bilgilendirme çalışmaları yapılır.

Başkanlıkça TRT ve özel radyo ve televizyon kuruluşları ile işbirliği yapılarak Kurban Bayramı öncesi kamuoyunun bilgilendirilmesi sağlanır.

MADDE 21 – Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 22 – Bu Tebliğ hükümlerini **Başbakan** yürütür.